

Halfjaarbericht 2016

N.V. Nederlandse Gasunie

Inhoudsopgave

Kerncijfers	3
Halfjaarverslag	5
Financiële resultaten	5
Businessmodel	6
Risicomanagement	8
Belangrijkste veiligheidsresultaten	8
Resultaten Business units	
Gasunie Transport Nederland	8
Gasunie Deutschland	10
Participations & Business Development	11
Uitbreiding Raad van Bestuur	12
Bestuursverklaring	13
Geconsolideerde halfjaarrekening	14
Beoordelingsverklaring	27

Kerncijfers

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2016	Eerste halfjaar 2015
Winst-en-verliesrekening		
Opbrengsten	814	876
EBITDA	584	626
EBIT	433	481
Resultaat na belastingen	300	326
Kasstroomoverzicht		
Kasstroom uit operationele activiteiten	564	525
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-/- 149	-/- 180
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-/- 435	-/- 361
Netto kasstroom	-/- 20	-/- 16
Niet-financiële kengetallen		
Getransporteerd volume (TWh)	613	607
Reportable frequency index	4,1	3,5
Leidingbeschadigingen	0	3
Leveringszekerheid (aantal niet of late gasleveringen)	1	0
<hr/>		
<i>In € miljoenen</i>	30 juni 2016	31 december 2015
Balans		
Vaste activa	10.035	10.061
Eigen vermogen	5.682	5.718
Balanstotaal	10.263	10.362
Geïnvesteed kapitaal	9.719	9.739
Netto schuld inclusief garantiestellingen	4.422	4.540
Credit ratings		
Standard & Poor's	AA-	AA-
Moody's Investors Service	A2	A2

Definities bij de kerncijfers

EBITDA	Het resultaat voor aftrek van rente, belastingen, afschrijvingen en amortisatie.
EBIT	Het resultaat voor aftrek van rente en belastingen.
Reportable frequency index	Het aantal 'reportable' ongevallen (ongevallen gevolgd door verzuim, medische handelingen, vervangend werk of dodelijke slachtoffers) per miljoen gewerkte uren (inclusief derden).
Geïnvesteed kapitaal	Totaal van materiële vaste activa, investeringen in joint ventures, investeringen in geassocieerde deelnemingen en overige kapitaalbelangen gecorrigeerd voor activa onderhanden werk waarover nog geen vergoeding wordt ontvangen.
Netto schuld inclusief garantiestellingen	Totaal van langlopende rentedragende leningen, kortlopende financieringsverplichtingen, garantiestellingen en pensioenvoorziening verminderd met geldmiddelen en kasequivalenten.

Halfjaarverslag

Financiële resultaten

Kerncijfers (gerapporteerd)

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2016	Eerste halfjaar 2015
Opbrengsten	814	876
Totale lasten	-/- 381	-/- 395
Bedrijfsresultaat	433	481
Financiële baten en lasten	-/- 68	-/- 66
Aandeel in resultaat joint ventures, geassocieerde deelnemingen en dividend overige kapitaalsbelangen	31	20
Resultaat voor belastingen	396	435
Belastingen	-/- 96	-/- 109
Resultaat na belastingen	300	326

Opbrengsten

De gerealiseerde opbrengsten over het eerste halfjaar liggen circa € 62 miljoen lager dan in dezelfde periode van vorig jaar. Deze afname wordt met name veroorzaakt door efficiency-kortingen die door de regulators in Nederland en Duitsland zijn opgelegd en lagere capaciteitsverkopen. Daarnaast zijn begin dit jaar enkele lange termijncontracten afgelopen in de niet-gereguleerde business, die tegen lagere contractwaarden zijn verlengd.

De tarieven, die Gasunie Transport Services B.V. (GTS) en Gasunie Deutschland (GUD) aan hun klanten in rekening mogen brengen zijn gereguleerd. Zij worden door de toezichthouders in respectievelijk Nederland en Duitsland bepaald aan de hand van de te verwachten toegestane omzet en de verwachte capaciteitsboekingen. Als de werkelijke omzet afwijkt van de toegestane omzet, wordt het verschil verrekend in de tarieven van volgende jaren. Ook voor de energiekosten van het gastransport geldt een mechanisme van nacalculatie. In de omzettarieven 2016 wordt door GTS € 22 miljoen terugontvangen en wordt door GUD € 24 miljoen terugbetaald. Gasunie zal naar verwachting over 2016 op basis van het reguleringssysteem per saldo circa € 46 miljoen in toekomstige tarieven (2018 en verder) moeten terugbetalen. Voor een meer uitgebreide toelichting op ons verdienmodel verwijzen wij naar het onderdeel 'Businessmodel' in dit halfjaarbericht en naar ons jaarverslag over 2015.

Bedrijfsresultaat

De lagere opbrengsten over het eerste halfjaar in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar worden gedeeltelijk gecompenseerd door een daling van de lasten. Het bedrijfsresultaat neemt hierdoor per saldo af met € 48 miljoen. De daling van de lasten wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in de eerste helft van vorig jaar een toevoeging van € 22 miljoen aan de voorziening is gedaan om onze infrastructuur in Groningen en omgeving beter aardbeving bestendig te maken. Ondanks een toename van de inzet van stikstof bij de conversie van hoog- naar laagcalorisch gas als gevolg van een verdere daling van de productie uit het Groningenveld, is er in het eerste halfjaar 2016 sprake van lagere totale energiekosten voor het gastransport. Dit is met name het gevolg van lagere energieprijzen ten opzichte van vorig jaar.

Resultaat na belastingen

De financiële baten en lasten liggen op hetzelfde niveau als in het eerste halfjaar van 2015. Het aandeel in het resultaat van joint ventures, geassocieerde deelnemingen en dividenden van overige kapitaalsbelangen neemt toe van € 20 miljoen in het eerste halfjaar van 2015 naar € 31 miljoen in 2016. Dit wordt veroorzaakt door het ontvangen interim dividend van Nord Stream. Het gevolg van bovenstaande ontwikkelingen is dat het resultaat voor belastingen daalt met € 39 miljoen en de belastinglast met € 13 miljoen. Het resultaat na belastingen bedraagt over het eerste halfjaar € 300 miljoen en ligt hiermee € 26 miljoen lager dan in dezelfde periode vorig jaar.

Financiële vooruitzichten

We verwachten voor geheel 2016 een opbrengst van circa € 1,5 miljard te realiseren. Het resultaat na belastingen uit reguliere bedrijfsactiviteiten zal naar verwachting circa € 500 miljoen bedragen. Het methodebesluit 2017-2021 van de Nederlandse toezichthouder (ACM) kan grote negatieve gevolgen hebben voor de waardering van onze Nederlandse gereguleerde assets. Voor een nadere toelichting over het ontwerp methodebesluit 2017-2021 alsmede de mogelijke gevolgen voor de waardering van onze assets verwijzen wij naar het hoofdstuk 'Gasunie Transport Nederland' in dit halfjaarbericht en hoofdstuk 1 van de nadere toelichting bij de halfjaarrekening. De investeringsuitgaven zullen voor geheel 2016 naar verwachting tussen de € 300 en € 350 miljoen liggen, waardoor het investeringsniveau licht is afgenomen ten opzichte van vorig jaar.

Financiering

Gasunie heeft op 11 mei 2016 een 10-jarige obligatielening met een omvang van € 650 miljoen uitgegeven. De te betalen effectieve rente op deze obligatie is 1,015%. Met de ontvangsten is de obligatielening terugbetaald die op 20 juni 2016 moest worden afgelost. Naast de uitgifte van de obligatielening zijn op de geldmarkt kortlopende leningen aangetrokken in de vorm van onderhandse leningen en Euro Commercial Paper (ECP). Van de € 750 miljoen stand-by faciliteit is geen gebruik gemaakt. In maart 2017 moet een obligatielening ter grootte van € 750 miljoen worden afgelost. De hiervoor benodigde financiering zal mogelijk in de tweede helft van 2016 of de eerste maanden van 2017 worden aangetrokken.

Credit ratings

Rating agency Standard & Poor's Rating Services heeft in juni 2016 onze lange termijn credit rating van AA- met een stable outlook herbevestigd. De korte termijn rating is eveneens ongewijzigd gebleven en bedraagt A-1+. Ook Moody's Investors Service heeft de lange termijn kredietwaardigheidsbeoordeling herbevestigd. Onze lange termijn credit rating bij Moody's Investors Service blijft A2 met een stable outlook. De korte termijn rating blijft P-1.

Businessmodel

Wij behalen onze volledige omzet uit activiteiten die samenhangen met onze gasinfrastructuur. De activiteiten van de business units Gasunie Transport Nederland¹ en Gasunie Deutschland zijn gereguleerd, in tegenstelling tot die van de business unit Participations & Business Development, die niet of deels gereguleerd zijn.

---

¹ Gasunie Transport Services B.V. en Gasunie Grid Services B.V. vormen sinds de splitsing op 1 januari 2016 samen de business unit Gasunie Transport Nederland (GTN). Gedurende 2016 blijft GTS de aangewezen netbeheerder voor zowel het landelijke hoofdtransportsysteem als ook het regionale hogedruksysteem.

Gereguleerd businessmodel Gasunie Transport Nederland (GTN) en Gasunie Deutschland (GUD)

De kern van de dienstverlening van GTN en GUD is het aanbieden van gastransportdiensten op een klantgerichte en transparante manier. Dit doen we door het verkopen van beschikbare capaciteit in een betrouwbaar netwerk tegen concurrerende voorwaarden. Op entrypunten kan het gas in het netwerk worden ingevoerd en op exitpunten kan een klant het gas uit het netwerk halen. De klanten sluiten contracten af waarmee ze capaciteit boeken op bepaalde entry- of exitpunten in het netwerk, gedurende een bepaalde periode (jaar, kwartaal, maand of dag). Ons netwerk concurreert ten aanzien van het transport van internationale gasstromen met netwerken in andere landen. De verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van de bedrijfsmiddelen ligt bij GTN en GUD.

De tarieven die GTS en GUD aan de klanten berekenen, zijn gereguleerd. Ze worden jaarlijks vastgesteld door de toezichthouder, die elke 3 tot 5 jaar de methode van regulering opnieuw vaststelt. De toezichthouder in Nederland is de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en in Duitsland de Bundesnetzagentur (BNetzA).

Voor GTS en GUD geldt een systeem van omzetregulering: de tarieven worden bepaald door de toegestane omzet voor het betreffende jaar te delen door de geschatte capaciteitsboekingen. Als de in dat jaar geboekte capaciteit afwijkt van de schatting en daardoor de behaalde omzet afwijkt van de toegestane omzet, wordt het verschil in omzet verrekend in volgende jaren. Ook worden verschillen tussen de verwachte en gerealiseerde energiekosten voor het gastransport in toekomstige tarieven verrekend.

De door de toezichthouder toegestane omzet bestaat uit een kapitaalkostenvergoeding voor het geïnvesteerd vermogen, een vergoeding voor de jaarlijkse afschrijvingskosten (berekend op basis van de door de toezichthouder vastgestelde afschrijvingstermijnen) en een vergoeding voor de operationele kosten. Daarnaast kan de toezichthouder een efficiencykorting opleggen en deze op de tarieven in mindering brengen.

Businessmodel Participations & Business Development (P&BD)

De deelnemingen zijn verantwoordelijk voor de verkoop en levering van gasinfrastructuurdiensten en voor het beheer en onderhoud van de bedrijfsmiddelen. Klanten kopen capaciteit waarmee ze de betreffende infrastructuur gedurende een bepaalde periode kunnen gebruiken. De tarieven hiervoor worden in belangrijke mate door de markt van vraag en aanbod bepaald. Deze deelnemingen ondersteunen de werking van de energiemarkt en positioneren Nederland als knooppunt in de internationale gasstromen.

Eén van de speerpunten van de business unit P&BD richt zich op het behouden van Gasunie's leidende positie als gasinfrastructuurbedrijf in Europa door in te spelen op groeikansen in Noord-West-Europa en andere delen van Europa. Daarbij focussen wij op infrastructuurprojecten die de aanvoer van gas uit verschillende bronnen naar en door Europa bevorderen. Uitgangspunt voor Gasunie is steeds dat investeringen gebaseerd zijn op een bedrijfseconomisch gezonde business case.

Een ander belangrijk speerpunt van de business unit P&BD is het faciliteren, stimuleren en ontwikkelen van de transitie naar een duurzame energiehuishouding. Daarbij focussen we op het faciliteren van de schone toepassingen van aardgas, op het versterken van de inbreng van diverse duurzame gassen en op een goede wisselwerking tussen gas en andere energiedragers zoals warmte en elektriciteit. Wij richten ons daarbij zowel op innovatieve toepassing van onze infrastructuur, bijvoorbeeld op het gebied van hernieuwbaar gas en opslag van duurzame energie, als op nieuwe product-/marktcombinaties voor aardgas, zoals het inzetten van LNG in de maritieme sector en voor het wegtransport.

Het bedrijfseconomische risico en de rendementsdoelstelling van de activiteiten van deze business unit zijn hoger dan die van onze volledig gereguleerde activiteiten. De meeste deelnemingen concurreren namelijk in de vrije markt.

Risicomanagement

De belangrijkste risico's die in het hoofdstuk "Risicomanagement" van het jaarverslag 2015 zijn genoemd zijn nog steeds actueel. Onze beoordeling van deze risico's verandert uiteraard mee met de interne en externe ontwikkelingen. Veel aandacht gaat uit naar de ontwikkelingen rondom regulering hetgeen een grote impact kan hebben op de toekomstige omzet en waarde van Gasunie. Gasunie blijft zich inspannen om het reguleringsrisico te reduceren. De kans dat dit risico zich materialiseert, blijft onveranderd hoog en is overeenkomstig de classificering in het jaarverslag 2015.

Belangrijkste veiligheidsresultaten

Onze veiligheidsresultaten op het gebied van het voorkomen van leidingbeschadigingen zijn in de eerste zes maanden van dit jaar fors verbeterd. Er zijn tot nu toe geen leidingbeschadigingen gerapporteerd (in dezelfde periode van vorig jaar: 3).

Onze veiligheidsresultaten op het gebied van het voorkomen van ongevallen met medische behandeling en zwaardere letsels zijn minder goed dan onze ambitie. De signaalwaarde van de reportable frequency index is voor 2016 scherper gesteld op 3,7 (4,0 in 2015). De actuele stand over de periode juli 2015 tot en met juni 2016 is 4,1. Onze ambitie met het verbeterprogramma Safe@Gasunie is om onder andere de reportable frequency index structureel te verlagen tot onder 3,0. In het programma ligt de focus op de veiligheidscultuur, het veiligheidsbewustzijn en -gedrag.

Resultaten Business units

Gasunie Transport Nederland

Gastransport

De hoeveelheid getransporteerde energie is 2,1% gestegen van 497 TWh in het eerste halfjaar van 2015 naar 508 TWh in de eerste helft van 2016. De maanden januari en februari laten een daling zien ten opzichte van het voorgaande jaar, terwijl de andere maanden juist een stijging laten zien.

De verdere daling van de gasproductie uit het Groningenveld heeft als gevolg dat er veel meer hoogcalorisch gas (H-gas) ons systeem is binnengebracht. Om dit H-gas geschikt te maken voor gebruik door huishoudens (laagcalorisch gas) wordt stikstof toegevoegd. Het stikstofverbruik is in het eerste halfjaar gestegen van 429 miljoen m³ in 2015 naar 740 miljoen m³ in 2016.

Er heeft één kortstondige transportonderbreking plaatsgevonden in het Nederlandse net.

Productieplafond Groningen

De minister van Economische Zaken heeft op 24 juni het voornemen aangekondigd om vanaf gasjaar 2016-2017 (start oktober 2016) een jaarlijkse productie toe te staan van 24 miljard m³. Dit toegestane productieniveau geldt voor een periode van 5 jaar. De productiehoeveelheid mag met maximaal 6 miljard m³ toenemen bij een winter die kouder is dan gemiddeld. Met dit toegestaan productievolume blijft leveringszekerheid voor de markt van laagcalorisch gas gewaarborgd.

GTS heeft een uitbreiding van de capaciteit voor de conversie van hoogcalorisch naar laagcalorisch gas in voorbereiding. We zullen in het tweede halfjaar van 2016 een investeringsbeslissing nemen.

Gashandelsplaats (Title Transfer Facility)

Het gas in ons gastransportnet in Nederland kan via de virtuele gashandelsplaats TTF door marktpartijen verhandeld worden. De hoeveelheid gas die is verhandeld, is in de eerste helft van 2016 opnieuw aanzienlijk gestegen. In de periode januari tot en met mei 2016 is door marktpartijen in totaal 9.338 TWh gas verhandeld, ten opzichte van 7.003 TWh in dezelfde periode van 2015. Als gevolg van de afname van de productie uit het Groningenveld is de rol van TTF als gashandelsplaats alleen maar toegenomen. Dit onderstreept het belang van de aanwezigheid van een liquide hub bij het invullen van de marktvraag.

Regulering

ACM is in 2015 gestart met de voorbereiding van de nieuwe reguleringsperiode die op 1 januari 2017 aanvangt. ACM heeft inmiddels het ontwerp methodebesluit in twee delen gepubliceerd, op 6 april jl. het eerste deel dat gaat over het reguleringskader en op 3 juni jl. het tweede gedeelte dat specifiek gaat over de bepaling van de statische efficiency. Het ontwerpbesluit bevat een aantal ingrijpende wijzigingen ten opzichte het huidige methodebesluit (2014-2016). De wijzigingen met de grootste impact op de omzet van GTS zijn het opleggen van een statische efficiencykorting en de vergoeding voor de pensioen- en energiekosten.

Als de toezichthouder de standpunten in het ontwerpbesluit onverkort overneemt in het definitieve besluit zou dit grote negatieve financiële gevolgen voor GTS hebben.

GTS is van mening dat zij goede argumenten tegen de voorgestelde wijzigingen in haar zienswijzen naar voren heeft gebracht. Deze argumenten steunen op Europese en nationale wet- en regelgeving en wijzen op de vereisten van zorgvuldigheid en verifieerbaarheid.

Het definitieve besluit wordt verwacht in oktober 2016, waarna beroep tegen het besluit openstaat bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb).

Splitsing GTS

Met ingang van 1 januari 2016 is GTS gesplitst in twee separate bedrijven: GTS voor het landelijke hoofdtransportsysteem (HTL) en Gasunie Grid Services (GGS) voor het regionale hogedruksysteem (RTL). Met deze tweedeling zetten wij een volgende stap in het effectiever bedienen van de markt. Gedurende 2016 blijft GTS de aangewezen netbeheerder voor zowel het HTL- als RTL-net. GTS en GGS vormen samen de business unit Gasunie Transport Nederland (GTN).

Gasunie Deutschland

Gastransport

In de eerste helft van 2016 heeft GUD 105 TWh gas getransporteerd (2015: 111 TWh). Het Nord Stream entrypunt in Greifswald heeft grotendeels op maximale capaciteit gedraaid. Vergeleken met voorgaand jaar is er relatief weinig Noordzeegas getransporteerd. De capaciteitsboekingen bij de grenspunten Emden en Oude Statenzijl zijn aanzienlijk lager dan verwacht.

De trend dat shippers vooral kortetermijn capaciteit boeken op grenspunten heeft zich in 2016 onveranderd doorgezet. Noch de heringevoerde opslagen voor kortetermijnboekingen (ter stimulering van langetermijnboekingen) noch de aanzienlijk lagere korting voor afschakelbare capaciteit hebben geleid tot een merkbare verandering in het boekingsgedrag van de shippers.

Er heeft geen transportonderbreking plaatsgevonden in het Duitse net.

Projecten

De laatste projecten van de Integrated Open Seasons projecten naderen de eindfase van de constructie. Het nieuwe compressorstation in Quarnstedt is succesvol afgebouwd en in gebruik genomen. In combinatie met onder andere de nieuwe Fockbek-Ellund leiding is de transportcapaciteit naar Denemarken en Sleeswijk-Holstein fors uitgebreid.

De Elbe-duiker is ook bijna klaar en de resterende activiteiten zullen waarschijnlijk in het derde kwartaal van 2016 worden afgerond.

Gashandelsplaats GASPOOL

In de periode januari tot en met juni 2016 is het verhandeld volume op de virtuele gashandelsplaats GASPOOL met 760 miljard kWh ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van dezelfde periode in 2015 (755 miljard kWh). De churnfactor is de verhouding tussen het verhandelde en het getransporteerde gasvolume. Deze bedraagt voor L-Gas gemiddeld 2,35 (2015: 2,36). De churnfactor voor H-gas is gedaald tot 3,8 (2015: 4,42).

L-Gas conversie

Door de afnemende productie van laagcalorisch gas in zowel Duitsland als Nederland organiseert GUD de conversie van marktgebieden van laagcalorisch gas (L-gas) naar hoogcalorisch H-gas. Het eerste project in het netwerk van GUD is succesvol afgerond. Nieuwe conversieprojecten zijn al aangekondigd en de bijbehorende overeenkomsten met de aangrenzende netbeheerders zijn gesloten in lijn met het Duitse 'Netzentwicklungsplan' (NEP).

Regulering

In juni 2016 heeft de BNetzA haar besluit gepubliceerd over de kostenallocatie tussen netwerkbeheerders (TSO's). Dit besluit leidt ertoe dat de entry-tarieven van alle TSO's binnen eenzelfde marktgebied hetzelfde zijn, waardoor naar verwachting de boekingen zich zullen stabiliseren. Het tarievensysteem zal met ingang van 1 januari 2018 van kracht worden.

In 2014 heeft de BNetzA de effecten van omzetregulering geëvalueerd en geadviseerd om het algemene reguleringskader stabiel te houden. De Duitse regering heeft inmiddels een concept amendement op de incentive-regulering aangeboden aan de Bondsraad (Bundesrat). Er worden voor TSO's alleen kleinere wijzigingen voorgesteld. Het definitieve besluit van de Bondsraad wordt verwacht in het derde kwartaal van 2016.

Aan het eind van het tweede kwartaal van 2016 heeft GUD voor 2018-2022 een kostenraming ingediend bij de BNetzA met betrekking tot haar gastransportnet. Goedgekeurde kosten zullen het

uitgangspunt zijn voor de komende efficiency benchmark. Het hele proces voor het vaststellen van de toegestane opbrengsten voor de periode 2018-2022 moet eind 2017 zijn afgerond.

Participations & Business Development

Gasunie New Energy

Met Torrgas werken we samen om een techniek te ontwikkelen waarmee groen gas kan worden geproduceerd uit getorreficeerde biomassa. Getorreficeerde biomassa is biomassa (voornamelijk hout) die een voorbehandelingsstap heeft ondergaan en daardoor op goed beheersbare wijze en tegen aantrekkelijk energetisch rendement vergast kan worden. Momenteel vinden de eerste testen plaats op een 0,7 MW pilotplant in Hoogkerk. Gasunie draagt bij aan de ontwikkeling van de techniek en de infrastructuur.

In Twente wordt op dit moment een 7 kilometer lange biogasleiding gereed gemaakt zodat het lokaal geproduceerde biogas op een centrale plek kan worden opgewerkt naar groen gas kwaliteit en kan worden ingevoerd in het lokale Cogas netwerk. We werken hierbij samen met Cogas en de Gebroeders Oude Lenferink. Deze leiding is het eerste deel van de beoogde biogasring rondom Almelo waarop meer biogas producenten kunnen aansluiten.

Met SCW Systems BV is op 21 maart 2016 een overeenkomst gesloten voor samenwerking om biogas te winnen uit natte biomassa door middel van superkritische watervergassing. Momenteel wordt de technologie getest in een pilot plant en wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een demonstratie-installatie op het Energy Innovation Park in Alkmaar. Gasunie beperkt zich daarbij tot de realisatie van de infrastructuur.

Gasunie heeft op 18 maart 2016 een Memorandum of Understanding getekend om samen met partners een warmtenet in het Westland te ontwikkelen. Dit project is een van de initiatieven om tot efficiënte duurzame systeemoplossingen voor energielevering te komen. Daarnaast zijn we in vergaande onderhandeling met WarmteStad Groningen om deel te nemen in het infrastructuurdeel van een geothermieproject waarvoor reeds goedkeuring is verleend door de gemeenteraad en het plaatselijke waterbedrijf.

EnergyStock (fast cycle gas storage)

De gehele beschikbare capaciteit voor opslagdiensten is voor het kalenderjaar 2016 verkocht, zij het dat de vrijgekomen capaciteit tegen lagere contractwaarden is verkocht dan afgelopen jaren, gegeven de huidige situatie op de gasopslagmarkt.

Gate terminal (LNG terminal op de Maasvlakte)

Het nieuwe havenbekken voor de LNG break-bulk faciliteit is gereed en de constructie van de installatie nadert voltooiing. Deze overslaginstallatie maakt kleinschalige distributie van vloeibaar aardgas naar verschillende soorten schepen mogelijk. De positie van Gate terminal als Europese LNG-hub zal door de break-bulk faciliteit worden versterkt.

De bestaande functionaliteit van Gate terminal, dat de LNG ook per vrachtwagen kan worden afgenomen, wordt dermate goed benut dat besloten is de capaciteit hiervan uit te breiden.

Peakshaver

Gasunie heeft het voornemen om de peakshaver installatie op de Maasvlakte per 1 januari aanstaande onder te brengen bij de business unit GTN. Deze installatie is bedoeld om op dagen met flinke vorst aardgas aan kleinverbruikers te kunnen blijven leveren.

Uitbreiding Raad van Bestuur

Per 1 mei 2016 zijn Annie Krist (directeur Gasunie Transport Nederland) en Ulco Vermeulen (directeur Deelnemingen & Business Development) als 'titulair lid' toegetreden tot de Raad van Bestuur. Han Fennema (CEO) en René Oudejans (CFO) blijven statutair lid van de Raad van Bestuur.

Bestuursverklaring

(in de zin van artikel 5:25d lid 2 sub c Wft)

De Raad van Bestuur verklaart dat, voor zover hen bekend,

1. de halfjaarrekening een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en het resultaat van de vennootschap en de gezamenlijke in de consolidatie opgenomen ondernemingen; en dat
2. het halfjaarverslag een getrouw overzicht geeft van de belangrijke gebeurtenissen die zich in de eerste zes maanden van het desbetreffende boekjaar hebben voorgedaan en het effect daarvan op de halfjaarrekening, alsmede een beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden voor de overige zes maanden van het desbetreffende boekjaar.

J.J. Fennema*, voorzitter

I.M. Oudejans*

A.J. Krist

U. Vermeulen

Groningen, 22 juli 2016

---

* Statutair bestuurder

Geconsolideerde halfjaarrekening

Verkorte geconsolideerde balans (vóór winstbestemming)

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	30 juni 2016	31 december 2015
Activa			
Vaste activa			
- materiële vaste activa		9.115,3	9.134,0
- immateriële vaste activa		-	-
- investeringen in joint ventures		154,3	157,4
- investeringen in geassocieerde deelnemingen		11,9	12,4
- overige kapitaalbelangen	5	441,8	434,9
- uitgestelde belastingvorderingen		311,8	322,5
Totaal vaste activa		10.035,1	10.061,2
Totaal vlottende activa		227,6	300,6
Totaal activa		10.262,7	10.361,8
Passiva			
Totaal eigen vermogen			
toekomend aan de aandeelhouder		5.682,3	5.717,5
Langlopende verplichtingen			
- rentedragende leningen	2	2.875,0	2.985,7
- personeelsbeloningen	3	98,5	92,6
- overige langlopende verplichtingen	4	277,2	277,8
Totaal langlopende verplichtingen		3.250,7	3.356,1
Kortlopende verplichtingen			
- kortlopende financieringsverplichtingen		1.009,3	1.001,6
- handelsschulden en overige te betalen posten		320,4	286,6
Totaal kortlopende verplichtingen		1.329,7	1.288,2
Totaal passiva		10.262,7	10.361,8

Verkorte geconsolideerde winst-en-verliesrekening

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	Eerste halfjaar 2016	Eerste halfjaar 2015
Voortgezette bedrijfsactiviteiten			
Opbrengsten	6	814,4	875,9
Aan investeringen toegerekende kosten	50,6		43,1
Personeelskosten en overige bedrijfslasten	-/- 281,4		-/- 293,4
Afschrijvingen	-/- 150,0		-/- 144,8
Totale lasten		-/- 380,8	-/- 395,1
Bedrijfsresultaat	6	433,6	480,8
Financieringsbaten en -lasten		-/- 68,3	-/- 65,8
Aandeel in resultaat joint ventures		15,9	19,3
Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen		1,9	1,0
Ontvangen dividend overige kapitaalbelangen		13,2	0,0
Resultaat vóór belastingen		396,3	435,3
Belastingen		-/- 96,5	-/- 109,4
Resultaat na belastingen		299,8	325,9
Resultaat over de periode		299,8	325,9
Toe te rekenen resultaat aan aandeelhouder		299,8	325,9

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	Eerste halfjaar 2016	Eerste halfjaar 2015
<i>Resultaat na belastingen zoals opgenomen in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening</i>		299,8	325,9
<i>Saldo van actuariële winsten en verliezen ter zake van personeelsbeloningen waarvan vennootschapsbelasting</i>	3	-/- 3,9 1,2	8,9 -/- 2,5
Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie niet worden geherclassificeerd naar de winst- en verliesrekening		-/- 2,7	6,4
Mutaties van tegen reële waarde gewaardeerde kapitaalbelangen	5	6,9	17,3
Mutaties in de reserves bij joint ventures en geassocieerde deelnemingen gewaardeerd op nettovermogenswaarde		-/- 6,8	9,4
Mutatie in de cash flow hedge reserve waarvan vennootschapsbelasting		-/- 0,9 0,2	-/- 0,9 <u>0,2</u>
<i>Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie worden geherclassificeerd naar de winst- en verliesrekening</i>		-/- 0,6	26,0
Totaal van de gerealiseerde en niet- gerealiseerde resultaten		296,5	358,3
Toe te rekenen aan aandeelhouder		296,5	358,3

Geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen

<i>In € miljoenen</i>	Aandelen kapitaal	Cash flow hedge reserve	Reële waarde reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal
Eerste halfjaar 2016						
Stand per 1 januari	0,2	-/- 46,2	262,1	4.948,5	552,9	5.717,5
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over het halve boekjaar	-	-/-7,5	6,9	-/- 2,7	299,8	296,5
Uitgekeerd dividend 2015	-	-	-	-	-/- 331,7	-/- 331,7
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	221,2	-/- 221,2	-
Stand per 30 juni	0,2	-/- 53,7	269,0	5.167,0	299,8	5.682,3
Eerste halfjaar 2015						
Stand per 1 januari	0,2	-/- 54,3	251,6	4.704,1	603,5	5.505,1
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over het halve boekjaar	-	8,6	17,3	6,5	325,9	358,3
Uitgekeerd dividend 2014	-	-	-	-	-/- 362,1	-/- 362,1
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	241,4	-/- 241,4	-
Stand per 30 juni	0,2	-/- 45,7	268,9	4.952,0	325,9	5.501,3

Verkort geconsolideerd kasstroomoverzicht

<i>In € miljoenen</i>	Nadere toelichting	Eerste halfjaar 2016	Eerste halfjaar 2015
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	724,1	704,7	
Rente, vennootschapsbelasting en overige	-/- 160,4	-/- 179,4	
Kasstroom uit operationele activiteiten		563,7	525,3
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-/-148,5	-/- 180,3
Aflossingen van langlopende schulden	2 -/- 710,7	-/- 10,7	
Opnames van langlopende schulden	2 650,0	-	
Mutatie kortlopende financieringsverplichtingen	-/- 42,3	11,4	
Uitgekeerd dividend	-/- 331,7	-/- 362,1	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-/- 434,7	-/- 361,4
Mutatie geldmiddelen en kasequivalenten		-/- 19,5	-/- 16,4
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo vorig jaar	64,7	47,5	
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo dit halfjaar	45,2	31,1	
		-/- 19,5	-/- 16,4

Toelichting op de verkorte geconsolideerde financiële overzichten

Aard der bedrijfsactiviteiten

De N.V. Nederlandse Gasunie (Gasunie) is een Europees gasinfrastructuurbedrijf. Het netwerk van Gasunie is één van de grootste gastransport-hogedruknetten in Europa en bestaat uit ongeveer 15.500 kilometer pijpleiding in Nederland en Noord-Duitsland, tientallen installaties en ongeveer 1.300 gasontvangstations. De jaarlijkse doorzet van gas bedraagt circa 1.250 TWh (125 miljard m³). Gasunie dient het algemeen belang in de markten waarin ze actief is en streeft ernaar een optimale waarde te creëren voor haar stakeholders. Gasunie biedt transportdiensten aan via haar dochterondernemingen Gasunie Transport Services B.V. in Nederland en Gasunie Deutschland Transport Services GmbH in Duitsland. Daarnaast biedt ze ook andere diensten aan op het gebied van gasinfrastructuur, waaronder gasopslag, LNG-opslag en het certificeren van groen gas via haar dochterbedrijf, Vertogas. Gasunie wil haar infrastructuur en kennis inzetten voor verdere ontwikkeling en integratie van hernieuwbare energiebronnen, en van groen gas in het bijzonder.

De vennootschap is statutair gevestigd te Groningen op Concourslaan 17, ingeschreven onder KvK-nummer 02029700.

Alle op balansdatum uitstaande aandelen worden gehouden door de Staat der Nederlanden.

Seizoensinvloed

De kernactiviteit van Gasunie Transport Services B.V., Gasunie Grid Services B.V., Gasunie Deutschland Transport Services GmbH en BBL Company V.O.F. is het transport van aardgas door hun gastransportnet. De omzet bestaat uit de verkoop van de beschikbare transportcapaciteit en transport gerelateerde diensten. Onze klanten kunnen contracten afsluiten waarmee zij capaciteit boeken op bepaalde entry- en exitpunten in het gastransportnet gedurende een bepaalde periode (jaar, kwartaal, maand of dag). Er is een seizoenspatroon in de door onze klanten gecontracteerde regionale transportcapaciteit in Nederland: in de winter wordt meer capaciteit gecontracteerd dan in de zomer. De omzet wordt gerealiseerd door de verkochte transportcapaciteit en staat los van het daadwerkelijk getransporteerd volume. Met name de kosten van netwerkbeheer zijn daarentegen wel afhankelijk van het getransporteerd volume.

Uitgangspunten voor de grondslagen

Op grond van de Verordening (EG) nr. 1606/2002 van het Europees Parlement dient de vennootschap haar geconsolideerde financiële overzichten op te stellen in overeenstemming met de bepalingen van de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard binnen de Europese Unie.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling toegepast bij het opstellen van de geconsolideerde halfjaarrekening 2016 zijn consistent met de toegepaste grondslagen bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening 2015, behalve voor de nieuwe standaarden en interpretaties welke effectief zijn geworden vanaf boekjaar 2016.

De volgende nieuwe standaarden en interpretaties, welke bekrachtigd zijn binnen de Europese Unie, zijn effectief geworden vanaf boekjaar 2016:

- Amendments to IAS 27: Equity Method in Separate Financial Statements
- Amendments to IAS 1: Disclosure Initiative
- Annual Improvements to IFRSs: 2012–2014 Cycle

- Amendments to IAS 16 and IAS 38: Clarification of Acceptable Methods of Depreciation and Amortisation
- IAS 16 & IAS 38 Revaluation method proportionate restatement of accumulated depreciation
- Amendments to IFRS 11: Accounting for Acquisitions of Interests in Joint Operations
- Amendments to IAS 16 and IAS 41: Bearer Plants
- IAS 19 Employee Benefits - Defined Benefit Plans: Employee Contributions (Amendments)
- Annual Improvements to IFRSs 2010–2012 Cycle

De toepassing van de hierboven opgenomen standaarden en interpretaties heeft geen materiële invloed op het eigen vermogen en het resultaat van de vennootschap en heeft geen additionele toelichtingen tot gevolg.

Overeenstemmingsverklaring

De halfjaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de IFRS standaard 'Tussentijdse financiële verslaggeving' (IAS 34), zoals aanvaard binnen de Europese Unie en van kracht op 30 juni 2016.

Op de halfjaarrekening heeft geen accountantscontrole plaatsgevonden. Wel heeft een beoordeling plaatsgevonden door de onafhankelijke accountant.

Oordelen en schattingen door het management

Het management maakt bij het opstellen van de halfjaarrekening schattingen en beoordelingen, die de gerapporteerde bedragen voor activa en passiva op balansdatum en het resultaat over het halve boekjaar beïnvloeden.

De invloed van oordelen en schattingen zijn significant bij de waardering van vaste activa, voorziening voor opruimingskosten en saneringen, uitgestelde belastingen, pensioenen en overige kapitaalbelangen en bij de classificatie van kapitaalsbelangen in het kader van IFRS 10 Consolidated Financial Statements en IFRS 11 Joint Arrangements.

Nadere toelichting

1. Onderzoek naar bijzondere waardeveranderingen

De vennootschap onderzoekt indien daartoe een aanleiding bestaat of er sprake is van een bijzondere waardevermindering van (im)materiële en financiële vaste activa.

De boekwaarde en de realiseerbare waarde van het gastransportnetwerk zijn nagenoeg gelijk, zowel in Nederland als in Duitsland. Dit houdt in dat materiële neerwaartse wijzigingen in de realiseerbare waarde naar aanleiding van bijvoorbeeld methodebesluiten voor een volgende reguleringsperiode slechts beperkt kunnen worden opgevangen en kunnen leiden tot een bijzondere waardeverandering.

ACM heeft in april en juni haar ontwerp methodebesluit gepubliceerd. Dit besluit vormt de basis voor de toegestane inkomsten van GTS in de reguleringsperiode 2017-2021. Het ontwerpbesluit bevat een aantal ingrijpende wijzigingen ten opzichte van het huidige methodebesluit (2014-2016). De wijzigingen met de grootste impact op de omzet van GTS zijn het opleggen van een statische efficiencykorting en de vergoeding voor de pensioen- en energiekosten.

Als de toezichthouder de standpunten in het ontwerpbesluit onverkort overneemt in het definitieve besluit zou dit grote negatieve financiële gevolgen voor GTS hebben.

GTS is van mening dat zij goede argumenten tegen de voorgestelde wijzigingen in haar zienswijzen naar voren heeft gebracht. Deze argumenten steunen op Europese en nationale wet- en regelgeving en wijzen op de vereisten van zorgvuldigheid en verifieerbaarheid.

Het definitieve besluit wordt verwacht in oktober 2016, waarna beroep tegen het besluit openstaat bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb).

2. Rentedragende leningen

Het totaalbedrag van € 2.875,0 miljoen (ultimo 2015: € 2.985,7 miljoen) aan langlopende leningen bestaat voor € 2.250,0 miljoen (ultimo 2015: € 2.350,0 miljoen) uit langlopende obligaties en voor € 625,0 miljoen (ultimo 2015: € 635,7 miljoen) uit onderhandse leningen.

Mutatieoverzicht rentedragende leningen:

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2016	2015
Stand per 1 januari	2.985,7	3.407,1
Uitgegeven obligatieleningen	650,0	300,0
Aflossingsverplichtingen in volgend boekjaar	-/- 760,7	-/- 721,4
Stand per 30 juni/31 december	2.875,0	2.985,7

Overzicht toekomstige aflossingen:

<i>In € miljoenen</i>	30 jun. 2016	31 dec. 2015
Aflossingsverplichting in		
2016	10,7	721,4
2017	771,4	771,4
2018	321,4	321,4
2019	21,5	21,5
2020	21,4	21,4
Na 2020	2.500,0	1.850,0
Totaal van de aflossingsverplichtingen	3.646,4	3.707,1

De vennootschap heeft een rekening-courant faciliteit van € 25 miljoen (ultimo 2015: € 25 miljoen) en een gecommiteerde kredietfaciliteit van € 750 miljoen (ultimo 2015: € 750 miljoen). Per halfjaar 2016 en ultimo 2015 is onder deze faciliteiten geen geld opgenomen. De verschuldigde rente over het opgenomen deel van de faciliteiten betreft een marktconforme variabele rente.

Naast bovenstaande faciliteiten beschikt de vennootschap over een Commercial Paper programma ter grootte van € 750 miljoen (ultimo 2015: € 750 miljoen) en een Medium Term Note (MTN) programma ter grootte van € 7,5 miljard (ultimo 2015: € 7,5 miljard). Binnen het MTN programma is per 30 juni 2016 € 3,8 miljard beschikbaar voor nieuwe emissies.

Inzake de rentedragende leningen en overige faciliteiten zijn geen zekerheden gesteld door de N.V. Nederlandse Gasunie.

3. Personeelsbeloningen

De waardering van de pensioenverplichting in overeenstemming met IAS 19 Employee Benefits (Revised) vindt jaarlijks plaats in de tweede helft van het jaar. Per balansdatum is een indicatieve berekening gemaakt van de pensioenverplichtingen rekening houdend met onderstaande gewijzigde aannames.

De aannames die ten grondslag liggen aan de berekening van de pensioenverplichtingen zijn ten opzichte van de jaarrekening 2015 als volgt gewijzigd: inflatie 1,7% (ultimo 2015: 1,8%), de verwachte jaarlijkse salarisverhoging 2,0% voor het pensioenplan 1970 (ultimo 2015: 2,8%) respectievelijk 2,7% voor het pensioenplan 1988-2002 (ultimo 2015: 2,8%) en de verwachte pensioenstijging van gepensioneerden 1,7% (ultimo 2015: 1,8%). De wijzigingen in bovengenoemde parameters worden veroorzaakt door een lagere inflatieverwachting in Duitsland.

De voorziening voor pensioenverplichtingen heeft betrekking op de pensioenregeling van de werknemers die voor 2012 in dienst zijn getreden bij Gasunie Deutschland. Deze wordt behandeld als een toegezegd-pensioenregeling.

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor werknemers in Duitsland betreft de contante waarde van de toegekende pensioenaanspraken op 30 juni 2016 ter grootte van € 83,8 miljoen (ultimo 2015: € 78,0 miljoen).

Het totaal van rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten over het eerste halfjaar 2016 bedraagt € 3,9 miljoen nadelig (eerste halfjaar 2015: € 8,9 miljoen voordelig).

Het cumulatieve saldo van de actuariële winsten en verliezen, die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt, bedraagt per 30 juni 2016: € 27,7 miljoen nadelig (ultimo 2015: € 23,8 miljoen nadelig).

4. Overige langlopende verplichtingen

De 'overige langlopende verplichtingen' bestaan uit de 'uitgestelde belastingverplichtingen' en de 'voorzieningen'. Tot 30 juni 2016 is er geen grote dotatie aan of vrijval van de voorzieningen geweest.

5. Financiële instrumenten

De volgende methoden zijn toegepast door de N.V. Nederlandse Gasunie om de reële waarde van financiële instrumenten te benaderen:

- Handelsvorderingen, belastingen en sociale premie, overige vorderingen, geldmiddelen en kasequivalenten, kortlopende financieringsverplichtingen exclusief aflossingsverplichtingen op langlopende leningen, handelsschulden, belastingverplichtingen en overige schulden en overlopende passiva benaderen met hun boekwaarde de reële waarde als gevolg van de korte vervalttermijn van deze instrumenten;
- De overige kapitaalbelangen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde welke wordt gebaseerd op de contante waarde van de verwachte kasstromen. Bij de bepaling van de disconteringsvoet is rekening gehouden met het risicoprofiel, waaronder het kredietrisico, van de overige kapitaalbelangen;
- De rentedragende leningen en aflossingsverplichtingen op langlopende leningen betreffen obligaties met een notering op de beurs van Amsterdam en onderhandse leningen. De reële waarde van de obligaties betreft de marktwaarde tegen de slotkoers op balansdatum. De reële waarde van de onderhandse leningen is berekend door middel van het disconteren van de toekomstige kasstromen tegen de actuele rentecurve. Bij de bepaling van de disconteringsvoet is rekening gehouden met het eigen risicoprofiel, waaronder het kredietrisico; en
- De afgeleide financiële instrumenten die de vennootschap verplichten tot het leveren van financiële activa tegen een vooraf bepaalde prijs zijn gewaardeerd tegen de reële waarde van de onderliggende financiële activa, bepaald op basis van de contante waarde van de verwachte kasstromen, rekening houdend met de tussen partijen overeengekomen contractuele bepalingen over de te hanteren waarderingstechniek en andere belangrijke inputgegevens. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het tegenpartijrisico.

De N.V. Nederlandse Gasunie hanteert de volgende hiërarchie van waarderingstechnieken voor het bepalen en waarderen van de fair value van de financiële instrumenten in de balans:

- Niveau 1: Op basis van prijzen op actieve markten voor hetzelfde instrument;
- Niveau 2: Op basis van prijzen op actieve markten voor vergelijkbare instrumenten of op basis van andere waarderingstechnieken waarbij alle significante benodigde gegevens zijn ontleend direct of indirect aan zichtbare marktgegevens; en
- Niveau 3: Op basis van waarderingstechnieken waarbij alle significante benodigde gegevens niet zijn ontleend aan zichtbare marktgegevens.

De in de balans op reële waarde gewaardeerde activa en passiva zijn volgens de volgende hiërarchie bepaald:

<i>In € miljoenen</i>	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
30 jun. 2016				
- overige kapitaalbelangen	441,8	-	-	441,8
- afgeleide financiële instrumenten	10,0	-	-	10,0
31 dec. 2015				
- overige kapitaalbelangen	434,9	-	-	434,9
- afgeleide financiële instrumenten	10,2	-	-	10,2

De overige kapitaalbelangen zijn een belang van 9% in Nord Stream AG, 12,7% in PRISMA European Capacity Platform GmbH en 12,5% in Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V.

Het belang in Nord Stream AG wordt gewaardeerd tegen reële waarde rekening houdend met een disconteringsvoet van 7,5 % na belastingen (ultimo 2015: 7,5% na belastingen) op de verwachte kasstromen. De verwachte kasstromen zijn gebaseerd op contractueel gemaakte afspraken. Indien de disconteringsvoet wijzigt met 0,5%-punt, dan leidt dit indicatief (onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in de reële waarde van € 27,4 miljoen (ultimo 2015 € 27 miljoen).

De waardering wordt gebaseerd op de contante waarde van de kasstromen gebruik makend van een calculatiemodel welke jaarlijks door Nord Stream AG wordt geactualiseerd in het kader van het business plan. Dit model wordt ter beoordeling en goedkeuring voorgelegd aan de aandeelhouders van Nord Stream AG. Het model wordt voorts door het management van de N.V. Nederlandse Gasunie getoetst aan de hand van de periodieke rapportages van Nord Stream AG.

De belangen in PRISMA European Capacity Platform GmbH en Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V. worden gewaardeerd tegen reële waarde. Vanwege de relatief beperkte materialiteit van deze kapitaalbelangen is een gevoeligheidsanalyse van de reële waarde berekening niet vermeld.

De mutaties in de overige kapitaalbelangen zijn als volgt:

<i>In € miljoenen</i>	Eerste halfjaar 2016	2015
Stand per 1 januari	434,9	424,4
Mutatie reële waarde rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen	6,9	10,5
Desinvesteringen	-	-
Stand per 30 juni/31 december	441,8	434,9

De N.V. Nederlandse Gasunie heeft een aandeel van 20,9% in de geassocieerde deelneming ICE Endex Holding B.V. Met de andere aandeelhouder van ICE Endex Holding B.V. is een option agreement afgesloten met een looptijd van 5 jaar, welke van kracht is geworden per 26 maart 2015. Op grond van deze overeenkomst heeft de vennootschap het recht om haar 20,9% belang te

verkopen op basis van de dan geldende waardering van de aandelen aan de andere aandeelhouder, waarbij een minimum en een maximum waarde geldt. Tevens is overeengekomen dat de andere aandeelhouder het recht heeft het 20,9% belang te kopen van de N.V. Nederlandse Gasunie tegen de dan geldende waardering van de aandelen, waarbij eveneens een minimum en een maximum waarde geldt. De waardering van de aandelen in ICE Endex Holding B.V. wordt bepaald op basis van de contante waarde van de verwachte kasstromen, rekening houdend met de tussen partijen overeengekomen contractuele bepalingen over de te hanteren waarderingstechniek en andere belangrijke inputgegevens. Per balansdatum overtreft de waardering van de aandelen in ICE Endex Holding B.V. de afgesproken maximum verkoopprijs. Hierdoor heeft de option agreement een negatieve waarde per 30 juni 2016 van € 10,0 miljoen (ultimo 2015: € 10,2 miljoen). Deze waarde is opgenomen als 'afgeleide financiële instrumenten' onder 'handelsschulden en overige te betalen posten' op de balans. De waardeverandering van de option agreement van € 0,2 miljoen voordelig (eerste halfjaar 2015: € 0,9 miljoen nadelig) is opgenomen onder 'financieringsbatens en -lasten' in de winst-en-verliesrekening.

Als de andere aandeelhouder gebruik maakt van het recht om het 20,9% belang te kopen van de N.V. Nederlandse Gasunie, dan vindt afwikkeling van de waarde van de optie overeenkomst plaats ten gunste van het resultaat.

Onderstaand is een vergelijking opgenomen van de financiële instrumenten waarvan de boekwaarde geen benadering is van de reële waarde:

<i>In € miljoenen</i>	30 jun. 2016		31 dec. 2015	
	Boekwaarde	Reële waarde	Boekwaarde	Reële waarde
Rentedragende leningen	2.875,0	3.298,5	2.985,7	3.361,7
Kortlopend deel van de rentedragende leningen	771,4	801,0	721,4	735,0

6. Financiële informatie per segment

De informatie wordt gesegmenteerd naar de activiteiten van de groep. De operationele segmenten weerspiegelen de managementstructuur van de groep. De volgende segmenten worden onderscheiden:

- *Gasunie Transport Nederland*
Dit segment beslaat het netbeheer Nederland en is verantwoordelijk voor de aansturing van transport, de ontwikkeling van leidingnet en bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking. Dit segment omvat de entiteiten Gasunie Transport Services B.V. en Gasunie Grid Services B.V.
- *Gasunie Deutschland*
Dit segment beslaat het netbeheer Duitsland en is verantwoordelijk voor de aansturing van transport, de ontwikkeling van leidingnet en bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking.
- *Participations & Business Development*
Dit segment richt zich op het faciliteren van de komst van nieuwe gasstromen naar Noord-West-Europa via LNG-aanvoer en lange afstandspijpleidingen en op het benutten van de geologische infrastructuur voor de opslag van aardgas. Deelname in (inter)nationale projecten op het gebied van aardgasinfrastructuur in Nederland en Duitsland maken hiervan eveneens deel uit. Onder dit segment vallen tevens de joint arrangements voor pijpleidingen die het

Gasunie-transportnet verbinden met buitenlandse markten, zoals de BBL-leiding naar het Verenigd Koninkrijk.

Informatie over opbrengsten en resultaat

In € miljoenen	Opbrengsten		Segmentresultaat	
	Eerste halfjaar 2016	Eerste halfjaar 2015	Eerste halfjaar 2016	Eerste halfjaar 2015
Segmenten				
- Gasunie Transport Nederland	650,3	653,0	328,6	330,2
- Gasunie Deutschland	115,1	142,1	49,7	74,8
- Participations & Business Development	108,9	113,5	55,2	75,8
Inter-segment	-/- 59,9	-/- 32,7		
Segmententotaal	814,4	875,9	433,5	480,8
Financiële baten en lasten			-/- 37,2	-/- 45,5
Resultaat vóór belastingen			396,3	435,3
Belastingen			-/- 96,5	-/- 109,4
Opbrengsten en resultaat na belastingen over de periode	814,4	875,9	299,8	325,9

Gedurende het eerste halfjaar 2016 heeft het segment Gasunie Transport Nederland voor € 16,6 miljoen (eerste halfjaar 2015: € 0,6 miljoen), het segment Gasunie Deutschland voor € 0,1 miljoen (eerste halfjaar 2015: € 0,1 miljoen) en het segment Participations & Business Development voor € 43,2 miljoen (eerste halfjaar 2015: € 32,0 miljoen) aan inter-segment diensten geleverd.

De Raad van Bestuur,

J.J. Fennema*, voorzitter
I.M. Oudejans*
A.J. Krist
U. Vermeulen

Groningen, 22 juli 2016

*Statutair bestuurder

Beoordelingsverklaring

Aan: de Raad van Bestuur van de N.V. Nederlandse Gasunie

Opdracht

Wij hebben de in dit halfjaarbericht opgenomen verkorte geconsolideerde tussentijdse financiële informatie van de N.V. Nederlandse Gasunie te Groningen bestaande uit de verkorte geconsolideerde balans per 30 juni 2016, de verkorte geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen en het verkort geconsolideerd kasstroomoverzicht over de periode van 1 januari 2016 tot en met 30 juni 2016 en de toelichting, beoordeeld. Het bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opstellen en het weergeven van de tussentijdse financiële informatie in overeenstemming met IAS 34 'Tussentijdse financiële verslaggeving' zoals aanvaard binnen de Europese Unie. Het is onze verantwoordelijkheid een conclusie te formuleren bij de tussentijdse financiële informatie op basis van onze beoordeling.

Werkzaamheden

Wij hebben onze beoordeling van de tussentijdse financiële informatie verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 2410, 'Het beoordelen van tussentijdse financiële informatie door de accountant van de entiteit'. Een beoordeling van tussentijdse financiële informatie bestaat uit het inwinnen van inlichtingen, met name bij personen die verantwoordelijk zijn voor financiën en verslaggeving, en het uitvoeren van cijferanalyses en andere beoordelingswerkzaamheden. De reikwijdte van een beoordeling is aanzienlijk geringer dan die van een controle die is uitgevoerd in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en stelt ons niet in staat zekerheid te verkrijgen dat wij kennis hebben genomen van alle aangelegenheden van materieel belang die bij een controle onderkend zouden worden. Om die reden geven wij geen controleverklaring af.

Conclusie

Op grond van onze beoordeling is ons niets gebleken op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de verkorte geconsolideerde tussentijdse financiële informatie over de periode van 1 januari 2016 tot en met 30 juni 2016 niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, is opgesteld in overeenstemming met IAS 34 'Tussentijdse financiële verslaggeving' zoals aanvaard binnen de Europese Unie.

Groningen, 22 juli 2016

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

w.g. drs. J. van Hoof RA